

תוספות ישנים

ההאמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה. וא"ת ולימא דקאמר כאידן סתמא דלחמינן לקמן (ד' סט) עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר ולדידיה אין מקבלין גרים מן התרמוד משום עבדי שלמה שגאלו על בת ישראל. וי"ל מ"מ פריך שפיר דמאי חולמיה דהך סתמא מהך סתמא:

מוסף רש"י

קפסיק ותני. הבאין מבין העובדי כוכבים טהורין ואפילו מן תרמוד. אלמא בני תרמוד עובד כוכבים גמורים הן (דדא). זאת אומרת מקבלין גרים מתרמוד. וכשרין לבא בזהל ולא לחרינן ממורים הן (דדא). הלכה כסתם שנתעברו בנות עשרת השננים ועברו'ם ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר (טו). הלכה כסתם משנה. רבי הוא סודר המשנה וכשרא דבני חכם וישרו צעניו שאלן סתם ולא הוכיז שם אומרו עליהן כדי שלא יהו עניה משפ יחוד ונחלו כאלו שטו מפני המוריס ויעשו נמוקן (ביצה ב.). אמוראי גמיר ואלביבא דר' יוחנן. מנא אתר כסתם משנה אמר ר' יוחנן ומר אמר ס' (תווחת) (ב.) דלא כיל ר' יוחנן לממר הלכה כסתם משנה, אלא היכא דסבידא ליה אמר צהדיא הלכה כמשנה זו, ואמורא אחרינא אמר משמיה דר' יוחנן הלכה כסתם משנה (תוולין ב.). צוה ד' ליעקב סביביו צוריו. לריס שהיו כוכבים חוסם בחרגם, דהיינו עומר ומזבח שהאירו להם יומן מן הכל כדאמרינן בחלק (סנהדרין צו.) עמון ומואב שמיני צבי ירושלים היו, חוסם לזה שהיו כוכבים חוסם אף בגלותם, כגון הומוניא. דעמואלי היא הויסוס סמרינ בצבל והיו מוריס לישראל צננים נהאל (קדושין עב.). וינחם בחלה ובחבור. בעשרת השננים שהגלה סמרינ משתעי (קדושין עב.).

טז:

טרבי יוחנן וסביא אמרי אין מקבלין גרים מן התרמודיים. מימא היכי פליג ר' יוחנן אחגי הנביא ושמא סבר ר' יוחנן שלא אמרה חגי מעולס: **קא פסיק** ותני **אפי' מתרמוד**. מימא דלמא לבד מתרמוד כדאמר' צפ"ק דגיטין (דף א.) לא לבד מצבל: **אמוראי** נינהו ואיבא דרבי יוחנן.

אין מקבליס גרים מן התרמוד לית ליה אליבא דרבי יוחנן שמהא הלכה כסתם משנה א"נ סבר מן העובדי כוכבים טהוריס לבד מתרמוד ומיהו ע"כ י"ל דל"ל הלכה כסתם משנה דהא קסבר עובד כוכבים ועבד הבא על ישראלית הולד ממזר וסתם מתני' דהאומר (קדושין דף סו:) סברה ”דהולד כשר דלר”ע דוקא דלמר אין קידושין תופסין צחיצי לאוין הוא דהוי ממזר מעובד כוכבים ועבד כדמוכת צפרק עשרה יוחסין (שם עה: ושם) ומתני’ דהאומר סוברת דקידושין תופסין צחיצי לאוין דקתני כל מקום שיש קידושין ויש שם עבירה כגון ממזרת ונתינה לישראל וא”כ אין ממזר מעובד כוכבים ועבד והא דקתני התם כל מי שאין לה מעל אחרים הולד ממזר היינו כמו שפירש התם ואילו היא כגון הבא על אחת מכל עריות שבמורה ולא מעובד כוכבים ועבד נמי אע”ג דעובד כוכבים ועבד נמי אין לה עליו קידושין ויש עליה קידושין מעל אחרים וכה”ג איכא בגמרא ואע”ג דאיכא סתמא אחרינא לקמן צפרק אלמנא (דף סט:) דסברה דיש ממזר מעובד כוכבים ועבד מ”מ מאי חולמיה דהך סתמא מהך סתמא דכה”ג פריך בריש שבועות (דף ד.)

ובמרוצה (צ”ק סט:) ובכמה דוכתי והכא דפריך ומי א”ר יוחנן הכי הוה מנאי למיפרך מתסמ דמתני' דפרק האומר אלא דניחא ליה למיפרך ממנתי' דנדה דלמר רבי יוחנן צהדיא דמקבליס גרים מן התרמוד ולעיל אמר דאין מקבליס ועוד דמתני' דנדה אלימא טפי לאקשויי מיניה משום דהתם מוכח דלא צאו עליהן עובד כוכבים ועבד דאי צאו עליהם אמאי כמתימן טהוריס וליכא למימר משום דסברה דהולד כשר דבתר עובד כוכבים ועבד שדינן ליה דהא משמע דאתא נמי כרבי יהודה דאיידי צרישא ורבי יהודה על כרחך סבר דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר כדפי' לעיל גזי מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת: **בשלא** מ”ד משום **עבדי שאלמה קסבר** בו'. וא”ת ל”ל למיתלי טעמא משום ממזרות הוה ליה למימר משום עבדי שלמה דעבדים אסורין בישראלית וי”ל דמסתמא נתייאשו הצעלים מהם ואיכא למ”ד צפ' השולח (גיטין לט:). נתיאשתי מפלוני עבדי אינו צריך גט שחרור: **קסבר עובד כוכבים ועבד הבא עץ בת ישראל הולד ממזר**. וכן צפ' החולץ (לקמן מה: ושם) סוגיא דהש”ס אולא דר' יוחנן אית ליה עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר מ”מ נראה אמת דלרבי יוחנן הולד כשר דבכל דוכתי ק”ל דרבי יוחנן אית ליה כסתם משנה וסתם משנה דהאומר (קדושין סו:) סברה דהולד כשר אע”ג דמתני' דפרק אלמנא (לקמן סט:) סברה דהולד ממזר מעובד כוכבים ועבד מ”מ נראה לסמוך טפי אסתמא דמתני' דהאומר [נמשך דמיתניא גבי הילכתא פסיקתא דקדושין] וי”ל כר”ע דלמר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר והתם נמי משמע דרבי יוחנן משום ר' ישמעאל סבר הולד כשר וא”ת והיכי פשיטא ליה התם דלר”ע הוי ממזר מעובד כוכבים ועבד דלמא גמר מאשת אב או מאנוסת אציו דלא תפסי בה לדידיה [אלא לאחריתי תפסין] לאפוקי הני דלא תפסי לא לדידיה ולא לאחריתי דהכי איכא מ”ד צפ' החולץ (לקמן מה:) וי”ל דמתן צהדיא צפ' אלמנא (לקמן סט:) דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר וע”כ ר”ע היא וא”ת בשלמא מעבד הוי ממזר דבעבד איכא לאו אלא מעובד כוכבים אמאי הוי ממזר ב”ד של שם גזרו ומדאורייתא ציאת היתר היא וי”ל אע”ג דציאת היתר היא מדאורייתא צננעא מ”מ כיון דלא תפסי בה קידושין הוי ממזר כמו בעבד דאפילו ר”ש התיימי היה מודה אי לאו משום דלא תפסי בה קידושין לא לדידיה ולא לאחריתי והואיל דמעבד הוי ממזר לר”ע (ו) דאע”ג דלא תפסי ביה קדושין לא לדידיה ולא לאחריתי ה”ה מעובד כוכבים א”נ מעובד כוכבים לא הוי ממזר אלא מדרבנן ובכל מקום מוכיר עובד כוכבים אגב עבד כמו שמוכיר חלוצא אגב גרושה בכל דוכתי ובאלו הן הלוקין (מסות יג.) והראשון עיקר: **פסוק** זה שר העוֹלָם **אמרו**. קשיא לר”ת דעשה הפייט ”השר המשרת נער נקרא הוא מטטרוין הנכבד והגורא אלמא מטטרוין הוא שר העולם שנקרא נער ובפיוט אחר יסד חוקף מטטרוין שר הנהפך לאש מבשר משמע דחוקן הוא מטטרוין ואי אפשר שיהיה חנוך שר העולם דצפרק אלו טרפות (חולין פ. ושם) אמר דצששת ימי צראשית תתח שר העולם ואמר ישמה ה' במעשיו ותחוק לא היה במעשה צראשית ואין זה שר העולם והא דנקרא נער לא משום דכתיב נער הייתי וגם זקנתי אלא (י) נער שכן היה שמו ובפסיקתא (י) צח' שמות של מטטרוין מונה נמי נער ”ועוד דאגדות חולקות זו על זו דצבראשית רבה י”א דחוקן מת ^ט כדמתרגמי' כי לקח אותו (צבראשית ה) המית יתיה וצריש מסכת דרך ארץ (ט) משמע דנכנס לג”ע צחייו: עובד כוכבים שקדש בזמן הזה חוששין לקידושין חיישינן בו'. פי' בקונטרס דקסבר עובדת כוכבים שילדה מישראל הולד ממזר וחוששין לקידושין ממזר ותימיה דבמה משניות מוכח דאין מתייחס אלא אחריה דמתן לקמן צפ”צ (ד' כג.) מי שיש לו בן מכל מקום [פוטור אשת אציו מן הייבוס] חוץ ממני שיש לו מן השפחה ומן העובדת כוכבים ותנן נמי צפרק האומר (קדושין סו: ושם) דולד שפחה ועובדת כוכבים כמותה ולא הוי ממזר ונראה דלא קשיא כל כך דהנהו משניות סברי דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר והי”ה איפכא ורב אסי סבר כר”ע דלמר אין קידושין תופסין צחיצי לאוין והולד ממזר מעובד כוכבים ועבד ”והוא הדין הבא על שפחה ועובדת כוכבים ונראה דטעמא דרב יהודה אמר רב אסי משום בנות ולית ליה בנתיא דההוא דרא אינטרווי אינטרו ועל כרחך רבי יוחנן דלמר וכולן לפסול לא משום שגאו על העובדות כוכבים דהא צפ' שני (לקמן כג. ושם) צהדיא סבר כשמואל דאין בןך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בןך אלא בנה אלא משום בנות הוא דקאמר לפסול ולית ליה דאינטרווי אינטרו ואע”ג דרב יהודה אית ליה בזהחולץ (לקמן מה.) דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר הלא משמיה דרב אסי קאמר: **בדירבא** דקביעי. דבדוכתייהו הוו רוצא מעשרת שבטים ולא כמו שפירש בקונטרס משום דכל קצוה כמחלה על מחלה דמי דאי אויל איהו לגצה כל דפריש מרובא פריש כדאמרינן בסוף פרק קמא דכתובות (דף טו:)

חמש עשרה נשים פרק ראשון יבמות

ואפי' מתרמוד. אלמא לאו בספק ישראל קיימי: **מקבליס גרים**. ולא אמרי' ישראליס ממזריס הs: **מתרמוד מ”ט לא**. מקבליס: **עבדי שלמה**. שגאלו בנות ישראל ^(ה) מחמת עושרן ודרין שס בחזקת עובדי כוכבים וקסבר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר: **משום בנות ירושלים**. לקמיה מפרש לה בנות ירושלים בחורבנה כשגאלו עובדי כוכבים ושאלוס: ה”ג אלא למ”ד משום שילדה מישראל הולד היא: **קשויי**. מושגי קשת: **נער הייסי**. איידי דאזכריה (י) הא דלעיל(י) נקט ליה הכא: **שר העולם**. מלאך: **הומניא לפוס נהרא**. צהומניא יומיס הס ומאירין לבני פוס נהרא שהס ישראל עניים: **מעשרת שבטים הוא**. שגאלו עובדות כוכבים וקסבר דעובדת כוכבים שילדה מישראל הולד ממזר וחוששין לקידושי ממזר: **דיוצפא דקביעי**. בני עשרת השבטים וכל קצוה כמחלה על מחלה דמי. והיכא קביעי דכתיבי וינחם בחלה ובחבור: ‏^{זז}

עובדי כוכבים להיכל הכל נפנו על כסף וזהב והם נפנו על בנות ירושלים שנאמר יִנְשִׁים בְּצִיּוֹן עֲנוּ בְּתוּלוֹת בְּעֵרִי יְהוּדָה אִמֹר רַבִּי שְׂמוּאֵל בֶּר נַחֲמָנִי אִמֹר רַבִּי יוֹנָתָן פְּסוּק זֶה שֶׁר הָעוֹלָם אִמְרו ²נָעַר הֵייתִי גַם זָקֵנְתִי מֵאֵן אִמְרִיה אֵילִימָא קוּדְשָׁא בִּרְיָךְ הוּא מִי אֵיכָא זָקֵנָה קְמִיה וְאֵלֹא דוּד אִמְרִיה מִי קְשִׁישׁ כּוּלִי הָאִי אֵלֹא שׁ”מ שֶׁר הָעוֹלָם אִמְרו וְאִמֹר רַבִּי שְׂמוּאֵל בֶּר נַחֲמָנִי אִמֹר רַבִּי יוֹנָתָן מֵאִי דְכִתְבִּי ³דִּידִי פִּרְשׁ צֵר עַל כָּל מַחֲמִידָה זֶה עֲמוּן וּמוֹאֵב בִּשְׁעָה שֶׁנִּכְנָסוּ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים לְהִיכֹל הַכֵּל נִפְנוּ עַל כֶּסֶף וְזָהָב וְהֵם נִפְנוּ עַל ס”ת אִמְרו זֶה שִׁכְתּוֹב בּוֹ ⁴לֹא יֵבֵא עֲמוּנִי וּמוֹאֲבִי בִּקְהֵל ה’ יִשְׂרָף בָּאֵשׁ ⁵צוּה ה’ לִיעֲקֹב סִבִּיבֵי צִרְיֹ ⁶אִמֹר רַב כְּגוֹן הוֹמִנִיא לְפָנֶם נִהְרָא אִמֹר רַב יְהוּדָה א”ר אֲסִי עוֹבֵד כּוֹכָבִים שְׁקִידֵשׁ בּוֹמָן הוּא חוֹשְׁשִׁין לְקִדּוּשֵׁין שְׂמָא מַעֲשֵׂרֶת הַשְּׁבִטִים הוּא וְהָא כָּל דְּפִרְשִׁי ⁷מְרֻבָּא פִּרְיֵשׁ בְּרוּכְתָא דְּקִבְיַעִי דְּאִמֹר רַבִּי אַבָּא בֶר כְּהֵנָּא ⁸וַיִּנְחָם בַּחֲלָה וּבַחֲבוּר נִהַר גּוֹזֵן וְעֵרִי מוֹדִי חֲלָה זֶה חֲלוּן וְחֲבוּר ‏^{זז}

מסורת הש”ס

(א) נדה טז: (ב) שבת מז. וש”נ. (ג) גיטין פא: חולין מז. מנחות נב: נדה טז: (ד) [לקמן מה: נט. קידושין ע.א. (ה) (ו) קדושין עב: וע”ש שהוא רב יהודה:] (ז) יומא פד: וש”נ:] (ז) [קדושין עב.א. (ח) [ע”א. (ט) [שיך לעמוד אי’ קודס ד”ה כל הכתמים:] (י) [בילר לשמחת מורה. (י) [ועי’ היטב חוס’ חולין ס. ד”ה פסוק וכו’ מ”ש צסס יוסיפון. (י) [באוקולס ויבדילי’ ליתא, (ט) [ומוטא ספ”א,]

תורה אור השלם

- ↑ ג'שם ב'ציון ענן ב'תלח ב'צרי' י'חודה:
- ↑ נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי צדיק וְנָצוּב וְיָדַעַת מִבְּקֶשׁ לָחֹם: תהלים לו כה
- ↑ ידו פרש צר על כל מחמדיה כי ראתה גוים באו מקדשה אשר צויתה לא יבאו בקהל איכה א י
- ↑ לא יבא עמוני ומואבי בקהל יי גם דוד עשירי לא יבא לקח בקהל יי ער עולמ: דברים כג ד
- ↑ פרשה ציון ב'תיה אין מנחם לה צוה יי ליעקב סביביו צריו ה'תיה ירושלם ל'תיה ב'תיה:
- ↑ איכה א יז וְגַלַּל מִלֵּךְ אֲשׁוּר אֶת יִשְׂרָאֵל אֲשׁוּרָה וַיִּנְחָם בַּחֲלָה וּבַחֲבוּר נִהַר גּוֹזֵן וְעֵרִי מוֹדִי:

מלכים ב יח יא

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אמוראי וכו' דהולד בשר דלר"ע וכו'. ע' לקמן מד ע"א ודף ע ע"א וע"ג: ד"ה פסוק זה וכו' ועוד דאגדות חולקות כפי רבדים צ"ב ד' קכא ע"ב ד"ה קפלו: ד"ה עובד כוכבים שקדש וכו' וח"ה הבא על שפחה. עיין לקמן סט ע"ב במתני' וע"ג:

הגהות הב"ה

(א) רש"י ד"ה עבדי שלמה שגאלו בנות ישראל בחזקת עושרין: (ב) ד"ה נער וכו' דאזכריה להאי קרא לעיל נקט ליה הכא: (ג) תוספות ד"ה קסבר וכו' דביוצא נה: (ד) בא"ד לר"ע אע"ג דלא כ"ל ואות ד' נמחק: (ה) ד"ה פסוק וכו' גם זקנתי אלא שכן היה שמו נער ובפסיקתא: